

СИМВОЛИЧКЕ КЊИГЕ ЕНГЛЕСКЕ ЕПИСКОПАЛНЕ ЦРКВЕ СА ПРАВОСЛАВНОГ ДОГМАТСКОГ ГЛЕДИШТА

(Наставак)

а) О КРШТЕЊУ

Глава прва

У члану XXVII „Articles of Religion“ : „De Baptismo“ („О крштењу“) читамо:

„Крштење није само знак исповједања и ознака разлике којом се разликују хришћани од нехришћана, већ је и знак препорођаја, кроз који се као кроз оруђе они, који правилно примају крштење, увршћују у цркву, те се обећања о отпуштању гријехова и о нашем усыновљењу Богу кроз Духа Светога видљиво обиљежавају, вјера се потврђује, и благодет се увећава силом божанског призивања.

Крштење дјеце свакако ваља задржати у цркви, као такво, које се најбоље слаже са установом Христовом“.1)

У члану се јасно разликују два дела: први садржи у себи дефиницију тајне крштења, други указује на законитост праксе крштења деце.

Садржину првог дела сачињавају исти елементи који се налазе у општој дефиницији тајне датој у XXV члану „Articles“, и то: а) установљење тајне не условљавају само социјални и професионални узроци, б) тајна се одређује као „знак препорођаја“ („signum regenerationis“) односно знак благодети и в) набрајају се спасоносна дејства или плодови крштења.

Према мишљењу П. Лепорског, учење Енглеске цркве о тајни крштења, како је оно изложено у овом члану, не садржи у себи ништа што би се јавно противило учењу Православне цркве.2) Али у формули члана ипак постоји извесна неодређеност која стоји у вези са општом дефиницијом тајне датој у XXV члану. Отуда је главни недостатак овог члана у ономе у чему је и недостатак опште дефиниције о суштини тајне, наиме, у томе што се у овом члану не указује на природу

¹ Д. Јакшић, Вјероисповједање Англиканске цркве (Весник С. ц., 1928, нов. — дец., стр. 735), и А. Рождественскій, Символическія и богослужебныя книги Англиканской церкви, стр. 279—280.

² П. Лепорскій, Тридцать девять членовъ церкви английской, стр 30.

везе између спољашње и унутрашње стране тајне крштења. Крштење се означава у члану као „знак препорођаја“ („*signum regenerationis*“), тј. као знак благодети, а не као средство за њено саопштавање људима, што даје повод за претпоставку да крштење само сведочи о препорођају а не извршава га, другим речима, ставља се у питање присуство објективне благодети у тајни. Истина, крштење се у члану назива и „оруђем“ („*instrumentum*“) што, изгледа, зближава учење члана са доцнијим лутеранским погледом на однос благодети према знаку тајне; али главни задатак, ради кога је установљено ово оруђе, у члану не иступа јасно и одређено као што то видимо у лутеранским исповедањима, где се појам оруђа употребљава као „*instrumentum conferendae gratiae*“.¹⁾

Иста неодређеност налази се у члану и у вези са набрајањем спасоносних дејстава или плодова крштења.²⁾ Зауоставимо се овде нарочито на изразу: „*promissiones de remissione peccatorum atque adoptione nostra in filios Dei per Spiritum sanctum visibiliter obsignantur*“ („обећања о отпуштању гријехова и о нашем усиновљењу Богу кроз Духа Светога видљиво се обиљежавају“). Пре свега, члан прећуткује о самом саопштавању поменутих дарова (опраштање грехова и усиновљење Богу), на које се мисли у акту препорођаја, помоћу крштења. Затим, употреба уз глагол „*obsignantur*“ адверба „*visibiliter*“ показује да се видљиво обележје (печат) обећања, о коме се ту говори, третира са чисто спољашње а не унутрашње стране, тј. уколико се оно јавља као резултат деловања знака, а не благодети која је објективно везана са знаком. „Видљиво обележје сматра се овде, каже А. Рождественски, као дејство *causa obsignatoria institutionis sacramentorum*, чије се признање (*causae obsignatoriae*) слаже с одрицањем објективног присуства благодети у тајни, што и видимо у реформаторству, где *causa obsignatoria* заузима прво место између узрока за установљење тајни“.³⁾ Ово је тако звано „обсигнаторно“ схватање тајне, које је било веома проширено међу богословима за време реформације на континенту, а имало је доста присталица у Енглеској. „Према овој теорији, како каже Gibson, тајна је била само знак благо-

¹ Saxop. *Articuli Visitationis* § 2, cf. А Рождественский, *op. cit.*, стр. 281.

² А. Рождественский, *op. cit.*, стр. 283.

³ *Ibid.*

слова, који је већ припадао ономе који је прима као сину благодети.“¹

На објективно присуство благодети у тајни крштења изгледа, највише указују речи: „*gratia augetur*“ („благодет се увећава“) али те се речи ограничавају изразом „*vi divine invocationis*“ („силом божанског призивања“). Додуше, под *invocatio* могао би се разумети битни саставни део формуле тајне, али такво разумевање противречи енглеском тексту члана где напред наведеном латинском изразу одговарају речи: „*by virtue of prayer unto God*“ („силом молитве упућене Богу“). Из овог упоређења јасно се види да се „увећавање благодети“ присваја молитви која прати обред, а не сили тајне која је искључиво везана за речи формуле крштења.² Уопште, по мишљењу А. Рождественског, ниједно од дејстава крштења побројаних у члану не тражи као неопходан услов за себе објективно присуство благодети у овој тајни.³

У вези са нејасним и неодређеним схватањем дејственог карактера тајне крштења стоји учење о крштењу деце, што сачињава предмет другог дела XXVII члана. О крштењу деце енглески члан говори у општим и неодређеним изразима. Признавши законитост крштења деце, као праксе која се потпуно слаже са установом Христовом, члан прећуткује питање о неопходности крштења за спасење деце.⁴

ГЛАВА ДРУГА

Неодређеност учења XXVII члана о тајни крштења у знатној мери отстрањују други симболички извори енглеског вероучења. Тако у „*Prayer Book*“-у, у чину крштења последње се претставља као благодетно средство кроз које се човек препорађа за духовни живот, од сина гнева постаје син благодети, постаје члан тела Христовог и наследник вечног живота. У овом погледу нарочиту пажњу заслужује „*Prayer Book*“ у првој редакцији из 1549 године, која није остављала никакве сумње да се крштење разуме као средство благодетног препорођаја. Ту се налазе два чина тајне крштења: чин

¹ Gibson, *The Thirty-nine Articles*, p. 625, cf. П. Лепорский, *op. cit.*, стр. 32.

² А. Рождественский, *op. cit.*, стр. 283.

³ *Ibid.*

⁴ *Ibid.*, стр. 284—285.

јавног крштења који се врши у храму у недељне и празничне дане (Public Baptism) и чин приватног крштења који се врши код куће у свако друго време (Private Baptism).¹ Ова два чина налазимо и у садањем „Prayer Book“-у. У редакцији из 1552 године, у чину крштења биле су учињене знатне измене у садржини молитава и формула које се изговарају при крштењу, при чему су те измене већином носиле трагове реформаторских идеја.² Истина, у њој је остало из редакције 1549 године више места која говоре о духовној страни тајне крштења, између осталог — о крштењу или освећењу Духом Светим, о духовном препорођају, о отпуштању грехова онима који се крсте, о одвраћању гнева Божјег од њих, о примању њиховом у цркву Христову, о уништењу старог Адама и стварању новог, о победи њиховој над ђаволом, светом и телом итд.³ Али у овој другој редакцији, каже А. Рождественски, „нема ниједног места где би се говорило о потпуном очишћењу оних који се крсте од грехова и, што је најважније, о реалној објективној вези између унутрашње, духовне и спољашње, видљиве стране крштења, због чега последње из тајанствено-благодетне и свете радње претвара у обичан симболички обред“⁴. У таквом облику чин крштења је прешао у редакцију „Prayer Book“-а од 1559 и 1604 године. У последњу редакцију је ушла још једна протестантска црта — одредба да приватно крштење код куће може вршити „законити свештенослужитељ“, а не мирјанин, што је свакако претстављало уступак пуританцима који су на конференцији 1604 године (Hampton Court Conference) иступили против приватног крштења уопште и нарочито против тога да крштење може вршити жена. Ово гледиште пуританаца заступао је и сам краљ и оно није наишло на отпор од стране епископа.⁵ Тек у последњој редакцији „Prayer Book“-а (1662 године) биле су учињене неке измене у чину крштења које су имале задатак да чин крштења поново добије тајанствено — благодетни карактер. О томе, између осталог, сведоче ове измене:

¹ А. Рождественский, *op. cit.*, стр. 418.

² *Ibid.*, стр. 425—428.

³ *Ibid.*, *op. cit.*, стр. 428.

⁴ *Ibid.*

⁵ Edw. Berens, *The history of the Prayer-Book*, cf. А. Рождественский, *op. cit.*, стр. 429.

а) У једну од молитава која непосредно претходи акту погружења била је уметнута молба: „Освети ову воду ради тајанственог очишћења греха“ („sanctify this Water to the mystical washing away of sin“).¹

б) У формули која се изговара после погружавања деце и која позива верне да изјаве благодарност, препорођај деце и њихово ступање у цркву Христову сматрају се већ као свршене чињенице, везане за сам акт крштења („seeing now . . . that this Child is — а не *be* као у претходним трима редакцијама „Prayer Book“-а — by Baptism regenerate and grafted into the body of Christ's Church“); а у молитви захвалности, која долази после формуле, говори се да онај који се крстио „сада је постао учесник у смрти Сина Божјег“, тј. у самом крштењу.²

в) Из чина конфирмације била је пренесена у чин крштења и стављена је на крају рубрика која се односи на питање о спасењу крштене деце. У новој, измењеној редакцији из 1662 године та рубрика је гласила: „Познато је из речи Божје да деца која су крштена, кад умру пре него учине лични грех, безусловно су спасена“ („it is certain by God's Word, that children which are baptized, dying before they commit actual sin, are undoubtedly saved“).³

Слично гледиште на сакраменталну страну тајне крштења спроводи се и у чину крштења одраслих који је први пут састављен 1662 године („The Ministration of Baptism to such as are of riper years . . .“). Као на карактерне особине овога чина указаћемо:

а) Као и у чину крштења деце тако и у чину крштења одраслих налази се молитва „о освећењу воде ради тајанственог очишћења греха“.

б) У формули у којој се позива на благодарење, ново-крштени се називају „препорођени и усађени у тело цркве Христове“ (these persons *are regenerate* and grafted into the body of Christ's Church“), а у молитви захвалности — „сада рођени понова и постали наследници вечног спасења“ („Give thy Holy Spirit to these persons; *that, being now born again,* and

¹ The Book of Common Prayer, 1912, pp. 327, 344.

² Ibid. . 328, 335.

³ Ibid., p. 330,

made heirs of everlasting salvation... they may continue thy servants etc".¹

в) У закључном обраћању свештеника према новокрштеним, за ове последње се каже да су се сада кроз крштење обукли у Христа“ („And as for you, who *have now by Baptism put on Christ*, it is your part and duty etc“) — значи, крштење, се овде сматра као благодетно средство кроз које се верни препорађају за духовни живот, облаче се у Христа, усађују се у тело цркве Христове и постају наследници вечног спасења.²

Детаљнија анализа чина крштења у „Prayer Book“-у могла би да нам открије неку нејасност и неодређеност појединих места која допуштају њихово тумачење у реформаторском духу³, али општи карактер и садржина чина не искључује разумевање тајне крштења као тајанствено-благодетне радње.

У „Књизи омилија“ исто тако се крштење назива „тајном нашег препорођаја“, и каже се да у њему добијамо „опраштање првородног греха“ и „постајемо живи чланови Христови“.⁴ Слично се говори и у катихизису. У крштењу, према катихизису, човек умире ради греха и рађа се ради праведности, из сина гнева по своме природном рођењу у греху постаје сином Божјим по благодети, чланом Христовим и наследником царства небеског итд.⁵

Дакле, неодређеност у дефиницији тајне крштења, коју допушта XXVII члан „Articles of Religion“, у знатној мери отстрањује „Prayer Book“, „Књига омилија“ и катихизис, и према томе учење Енглеске цркве о тајни крштења може се сматрати да не стоји у битној противречности с учењем Православне цркве.

(Наставиће се)

Ф. Рајевски

¹ The Book of Common Prayer, 1912, p. 345.

² Ibid., p. 346.

³ А. Рождественскій, ор. сті., стр. 430—434.

⁴ Certain Sermons or Homilies, p. 304, 27 и 74, cf. П. Лепорскій, ор. cit., стр. 31,

⁵ The Book of Common Prayer, 1912, p. 352—3.